№ 15 (18). 1930 m. rugsėjo 6 d. II metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 4 auks., ½ metų 2 auks.., ¼ met. 1 auks. Užsieny 1 dol. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.

LAIK. REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Dominikańska 13, Księgarnia M. Szlapelisowej.

SUNKŪS LAIKAI.

Iš viso pasaulio plaukia žinios apie augantį ūkio krizį. Beveik visur, išskyrus Prancūziją, Čekoslovakiją ir N. Lietuvą, didėja nedarbas, auga bedarbių skaičius, pigūs javai ir visi kiti žemės ūkio gaminiai. Anglijoj bedarbių skaičius jau siekia 2 milijonų, Lenkijoj ir kitose Europos didesnėse valstybėse po keletą šimtų tūkstančių. Ne geriau yra ir Amerikoj, kaip šiaurinėje, taip pietinėje, ypač gi Argentinoje ir Brazilijoje. Didžiausių turtų ir pažangiausios gamybos valstybė — Amerikos Jungt. Valstybės taip pat gyvena sunkius laikus, kokių nepameną ir seniausieji žmonės, bedarbių ten esą jau 6 milijonai, ūkininkai gi kenčią ne tik del pigių javų, bet ir del didelių šiųmetinių ten karščių ir sausrų, kai kuriose Amerikos Jungtinių Valstybių srityse žuvę visi javai, šimtai tūkstančių ūkininkų pasilikę visai be duonos, nes visą vasarą ligi šiam laikui visai nebuvę lietaus.

Amerikoj sausa, mūsų gi krašte per daug šlapia, vasarojus daugely vietų apipuvo, bulvės pūva, nebus ne tik pardavimui, bet sau ir gyvuliams maitinti. Keletas jau metų, kai mūsų krašto sodiečiai pusbadžiai gyvena, kai kur pereitais metais teko ir bado pakęsti, šiemet vėl neatrodo geriau; vargams galo nesimato, ypač kad mokesčiai perdideli ir valdžia nemano jų mažinti, nemano ir žemės reformos daryti.

Kokios yra tokios visuotinos ūkio suirutės priežastys ir kada gi susilauksime geresnių laikų? Radikališkų didelių perversmų ir atamainų šalininkai įrodinėja, kad tai esą jau atgyvenęs savo amžių kapitalistinis ūkis, jis turįs žlugti, kilsią karai ir didelės revoliucijos, po jų visur imsią ūkį tvarkyti komunistai, kurie, kaip tai jau daro Rusijoj, panaikinsią privatinę nuosavybę miestuose ir sodžiuje, sukursią valstybinį komunizmą, išnyksiąs nedarbas, išnaudojimas, turtuoliai. Kapitalistinis ūkis, žinoma, turi daug neigiamų savybių ir jis su laiku, kada visur pakils darbo žmonių apsišvietimas ir susipratimas, turės būt pakeistas teisingesniu visuomenės ūkio tvarkymu, bet atsižvelgiant į visą žmonijos praeitį ir dabartį netenka laukti didelių perversmų ir atamainų mūsų laikais. Sovietų Rusijoj, nors jau 12 metų, kai vykdoma gyvenime nauja ūkio tvarka, darbo žmonių gerovė bendrai imant nepagerėjo. 12 metų žinoma, dar trumpas laikas, bet visai maža yra vilties, kad ir dar po keliolikos ar net šimto metų rusų komunistų tvarkomas ūkis suteiktų darbo žmonėms bent tokią gerovę, kokią turi darbininkai kapitalistinėje Amerikoj.

Mūsų laikų ūkio suirutė yra didžiojo karo pasekmė, ūkių suiručių ne maža buvo ir praeity, jos įvykdavo beveik kas dešimts metų, įvykdavo del karų arba vien tiktai delto, kad sugesdavo lygsvara tarp gamybos ir suvartojimo. Po didžiojo karo ta lygsvara labai sugedo ypač, kad Sovietų Rusija atsirubežiavo nuo viso pasaulio savo skirtingu ūkio vedimu ir mažu suvartojimu Europos ir Amerikos pramonės gaminių. Kaip visos buvusios, taip ir ši pati gal didžiausioji suirutė turės praeiti, ekonominis gyvenimas turės įgyti lygsvaros, prisitaikinti prie naujų pokarinių sąlygų. Lygiagrečiai su ekonominiu gyvenimo gerėjimu turės eiti ir politinės atamainos, kylantis darbo žmonių apsišvietimas privers juos smarkiau organizuotis ir įgyti daugiau teisių visuomenės ūkio tvarkyme.

Mūsų krašto darbo žmonių gerovė taip pat daugiausiai nuo mūsų pačių pareina. Turime šviestis ir organizuotis. Juo daugiau mes patys parodysime sugebėjimo tvarkyti savo gyvenimą, tuo daugiau mokėsime išreikalauti pagalbos ir paramos iš tų, kam mokame mokesčius, susilauksime daugiau paramos ir iš mūsų laisvųjų brolių, kurie gyvena daug geresnėse sąlygose. *V.*

Lietuvių abiturientų domei!

Uždarius lietuvių mokytojų seminariją mūsų liaudies mokytojų skaičius netik nustojo augęs, bet dargi kas kart mažėja, atleidžiant nuo darbo nekvalifikuotus. Tuo tarpu naujų lietuviškų mokyklų šiam kraštui dar labai daug reikia ir galima būtų jų dar steigti, jei turėtume kvalifikuotų l. mokytojų.

Atminkime, kad kiekvieno Vilniaus lietuvio pareiga yra stoti tan darban, kur jis daugiausiai reikalingas. Šiandien labiausiai piktžolėmis apžėlusi yra mūsų liaudies švietimo dirva ir ten turi būti nukreiptos visos mūsų jėgos!

Vilniaus Kuratorija įsteigė 1-rių metų pedagoginius kursus, kuriuos baigę, gimnazijų abiturientai, gauna pilną liaudies mokytojo diplomą. Kaip mums teko patirti, prašymai tuosna kursuosna esą dar priimami V. Kuratorijoje (Wolana 10, pok. 4), kur taippat galima plačiau pasiinformuoti. Kursų adresas: D. Pohulanka 23-7. Mokslas ten prasidėsiąs š. m. rugsėjo m. 15 d.

Kaip skirstomasi viensėdžiais.

Norėdamas išsiskirstyti į viensėdžius, sodžius turi paduoti prašymą apskričio žemės valdybai („Urząd ziemski"). Prašymą pasirašę ūkininkai turi būti nemažiau $^1/_{10}$ visos sodžiaus žemės savininkai. Apskr. žemės valdyba vietoje patikrina sodžiaus padėtį ir atsiunčia matininką. Tas, atvykęs sodžiun, sušaukia visų ūkininkų susirinkimą, kuriame patys sodiečiai iš savo tarpo išsirenka septynius asmenis skirstymosi tarybon („rada scaleniowa"). Reikia žiūrėti, kad tarybon patektų teisingiausi ūkininkai, kiek galima iš neturtingųjų ir, žinoma, moką rašyti. Nes su šia taryba matininkas veda visus reikalus ir tik tarybai negalint išrišti kokio nors klausimo, jinai turi teisės reikalauti visuotino ūkininkų susirinkimo, kuris galutinai sprendžia visus reikalus. Taipat taryba turi pasirūpinti atatinkamus asmenis pravesti į apkainavimo komisiją (neprošal, kad į tą komisiją galėtų įeiti L. Ūkio Draugijos nariai—specialistai).

Apkainavus ir sugrupavus visą žemę kategorijomis (kategorijas ir kainas nustato visuotinasis ūkininkų susirinkimas), ir matininkui paskelbus, kiek kurio ūkininko dabar turima žemė kainoja, kiekvienas sau renkasi vietą viensėdžiui. Išrinktą sklypą matininkas paženklina tam tikru ženklu (vad. „kopiec") ir kuomet jau visi išsirenka, visuotiname susirinkime jis klausia kiekvieno, ar priima pažymėtą sklypą. Tą patį po dviejų savaičių daro žemės valdybos komisaras, ar jo pagelbininkas. Tiems formalumams pasibaigus visuotinas susirinkimas nustato perėjimo (trobėsių pernešimo) laiką ir paskiria vietas sėjimui. Taipat sutvarko miškų ir sodinių medžių nuėmimą.

Del nemažų išlaidų ir didelio mūsų krašto neturto sunku apsieiti be paskolos. Norint ji gauti, reikia išpildyti žemės valdybos duodami blankai ir valsčiuje kiekvienas privalo gauti pilietybės paliudymą. Kad lengviau būtų paskolą gauti ir kad nereiktų kiekvienam atskirai tąsytis po įstaigas, ūkininkai privalo kreiptis į žemės valdybą, prašydami sujungti juos į grupes. Tokios grupės vardu į valsčių ateina t. v. „Skrypt dłużny" (skolinimo lapas — savo rūšies vekselis), kurį visi grupės nariai pasirašo, o už poros savaičių atsiunčiama ir pinigai. Šitas paskolas duoda Žemės Ūkio Bankas („Bank Ziemski") trobėsių pernešimui. Sąlygos labai nesunkios: 5% metams, paskola grąžinama dalimis, prie kiekvienos dalies priskaitoma užaugę nuošimčiai. Dvejis metus betgi nuo pasiskolinimo dienos mokėti nereikia.

Vyriausiajai žemės valdybai suskirstymą užtvirtinus po metų pradedama mokėti matininkui už matavimą, bet tik tos žemės, kurią ūkininkas iki šiol turėjo, o ne kurią naujai gavo.

Tai maždaug svarbesni nurodymai. Manau, neprošalį čia bus perspėjus, kad besiskirstą ūkininkai su atvykusiais matininkais elgtųsi bešaliai. Nereikia jiems pataikauti, bet ir priešintis neverta. O jei kartais atsiranda koks pataikūnas ir laižosi apie matininką, norėdamas tuo būdu geresnį sklypą išsikaulinti, reikia pranešti apie tai žemės valdybai. Tik, žinoma, tuomet, jeigu dauguma ūkininkų patėmyja, kad matininkas lenkiasi laižomas. Bet jei kas vienas, tuo ar kitų nepatenkintas, rašo skundus, tai tuo būdu nieko nepeš, o tik bendram reikalui pakenks, nes skirstymąsi suvėlins.

Matininkui sodžius turi duoti nemokamą butą su šviesa, kūru ir patarnavimu.

Yra lenkiškai išleista tamtikra knyga („Ustawa Scaleniowa"), kuri daug nurodymų duoda. Bet jinai gan brangi (5 zł.) ir perplati. Gerai būtų, kad kas ją sutrumpinęs išverstų lietuviškai ir paleistų apyvarton. Ūkio Draugijai tuo reiktų susirūpinti, nes dabar skirstymasis viensėdžiais labai opus. Jei kas nors skirstymosi reikalais turėtų kokių klausimų, terašo „Vilniaus Žodžio" redakcijai, o sekančiam numery (už 2 savaičių) gaus atsakymą.

Sodžiaus žvalgas.

1930 m. rugpiūčio m.

Iš literatūros naujienų.

Cvirkos ir Kapnio — dviejų naujų beletristų—išėjo po tomą apysakų. Lietuviškai tepaskaitančiam įdomus bus ir Kapnys, nors jo raštuose nėra nieko originališko. Jo apysakos betgi nėr menkesnės už lenkiškus vadinamus „regionalinius" veikalus. *Cvirkos* nepaleis iš rankų nė Čechovo, Mopasano ar Žeromskio išlepintas skaitytojas, nes ras čia *lietuviškai* pasakyta, ką ligšiol skaitėme tik pagirtų svečiašalių rašytojų veikaluose. *Cvirkos* kiekviena apysaka savotiškai įspūdinga. Menkesnis rašytojas iš tieko siužetų būt 2—3 tomus priskaldęs ir įspūdingumą būt praradęs. Jeigu *Cvirka* būt paieškojęs kitokių *drovesnių* žodžių liesdamas lytiškus dalykus, jo apysakų *lietuviškumas* būt dar labiau išryškęs. Nes *drovumas* (kalbos, elgsenos) buvo ir turėtų palikt vyriausiąja lietuvių savybe.

Laisvas paukštis—Wolny ptak—tokio turinio lūkesio apysaka iš Lietuvos gyvenimo nesenai išėjo Varšuvoj. Autorė moteris apysaką skiria „Lietuvos dvarų ir dvarelių gyventojams kantriai tebelaukiantiems, darbą be garsmo dirbantiems, tikybą, žemę, tradicijas ir lenkų kalbą ginantiems—visiems, kurie laukė, bet nesulaukė įvykimo (spełnienia)" t. y. visos Lietuvos okupacijos.

Lopalewskio novelė **„Miejsce Postoju"** pasakoja apie tėvą iš Varšuvos vykstantį į Varėną parsivežt žuvusio 1920 m. sūnaus kūno. Atkasęs grabą, tėvas vežasi į vienininką vežimėlį įsidėjęs; pakeliui tėvas nusikrato vežėju, atiduodamas jam visus savo pinigus už arklį ir ratus; tėvas veža sūnaus kūną didžios upės skardžiu. Iš apsiausto padaro maišišką įvalkalą, akmenų prigrūstą ir pats įsilindęs į tą maišą atsigula šalip grabo, atvarslais apvyturęs grabą, maišą su prikaišytais akmenimis ir save prie vežimo gardžių pririšęs, niosterėja arklį ir nušlyja į Nemuno verpetus...

Bandymo laukelių svarba.

Labai žmogui gera, kai iš ko nors išgirsta tikrą patarimą, bet dar geriau, kada pats ką nors nauja sužino ir išbando. Tą patį galima pasakyti ir apie dirvos trėšimą minėralinėmis trąšomis. Prityręs ūkininkas ar agronomas gali duoti nurodymų, kaip ir kuriomis trąšomis reikia trėšti javai bei pievos. Tačiau šitie nurodymai ar patarimai nevisada bus tikslūs: jeigu tik patarėjas nepažįsta gerai dirvos kokybės, jis negalės, ar tai laišku užklaustas, ar pažiūrė-

jęs „iš akies", spręsti, ko kalbamai dirvai reikia. Nes trąšos veikia tik prie tam tikrų sąlygų, o jų yra labai daug, pv. normaliai nusausinta, neapleista piktžolėmis žemė, tinkamos sėklos parinkimas ir t. t. Iš to, kas pasakyta, išvada štai kokia: *pirm negu tręšti, reikia pažinti dirvos stovis, atspėti, kokio maisto jai reikia.*

Šitą klausimą dažniausiai mūsų ūkininkai išriša labai paprastai: pasiskaitė kur laikrašty arba pamatė kaimyną nusipirkus maišelį azotniako ar kitos trąšos, brūkšt ir jis tą pat daro. O žemei kaip tik ne tos trąšos reikėjo, ji ir neduoda geresnio derliaus. Ūkininkas tuo tarpu turi nuostolio, nes saujelę zlotų išmetė, kaip laukan, pirkdamas nereikalingų trąšų. Ir keikia vėliau netik laikraščius, patarėjus ir agronomus, bet ir pačiomis trąšomis nustoja tikėti. Tuo tarpu nualinta žemė, kaip tas ligonis. Jai reikia duoti tokio vaisto, kokis jos organizmui tikrai reikalingas. Ir kaip nevienas daktaras neišklausinėjęs, neišbarškinęs ligonio, neprirašys jam vaistų, — taip ir ūkininkas, neišbandęs savo dirvos, neprivalo jos tręšti. O dirvai bandyti kol kas yra vienintelis būdas: *bandymo laukeliai.*

Vakarų Europoje bandymo laukelių svarba jau senai suprasta, ten ir valstybė ir visuomenė ir patys ūkininkai tuo reikalu labai rūpinasi. Vokietijoje pv. instruktoriai specialistai važinėja iš ūkio į ūkį ir visur bandymo laukelius organizuoja. Pas mus bandymo laukeliai dar lopšy. Bet ūkininkai kas kart labiau ima suprasti jų reikšmę ir reikalingumą. Daugely vietų sodžiai ar tai savo iniciatyva, ar ypač ūkio rateliai, Liet. Ūk. Draugijos instruktorių padedami, paskutiniais metais bandymo laukelių buvo gerokai prisisteigę ir matė, kokios naudos gali atnešti tikslus ir tvarkingas žemės tręšimas min. trąšomis.

Darant bandymus, pirmiausia tenka išspręsti klausimas, kuris augalas pradėti bandyti. Jei norima sužinoti apie visas tris augalų maisto rūšis (azotą, fosforą, kalijų) — geriausiai pasirinkti rugiai ar kviečiai. Renkant bandymų laukeliams žemę, reikia imti tokia, kokios ūkyje yra daugiausia. Vieta bandymams turi būti visai atvira. Pas trobas jų daryti nepatartina del žvirblių ir vištų pavojaus. Be to, čia daug gali pakenkti medžių ir trobų pavėsis, todel patogiausiai bandymo laukeliai daryti laukuose, toli nuo medžių ir trobėsių.

Bandymų tikslas yra patirti: 1) kurių trąšų dirvai reikia, 2) kiek pūdų grūdų ir kiek šiaudų duos įbertas dirvon trąšų pūdas. Tuo tikslu, reikia padaryti įvairių bandymų laukelių: 1) be jokios trąšos; 2) vien su azoto trąša; 3) vien su fosforo rūkšties 4) kalio; 5) azoto ir fosforo rūkšties; 6) azoto ir kalio; 7) fosforo ir kalio; 8) azoto, fosforo ir kalio trąšomis. Kad išvengti žemės įvairumo įtakos, visi laukeliai pakartojama 3—4 kartus.

Laukeliai turi būti vienodo didžio, keturkampiai ir kiek galima ilgesni ir siauri. Laukelių didis gali būti įvairus. Tačiau, juo jie bus didesni, juo tikresni rezultatai. Mažesnių kaip 50 ketv. metrų paprastai nedaroma. Viršminėtiems javams, 100 ketv. metrų duodama šitokia trąšų porcija: 2 kg. saletros, 3 kg. zuperio ir 2 kg. kalio druskos. Bet galima vietoj 2 kg. saletros, duoti rudenį, 2 savaitėm prieš sėjimą, 0,75 kg. azotniako, o pavasarį duoti tik 1 kg. saletros.

Ta pati trąšos porcija duodama ir tiems laukeliams, kurie gauna tik vienos trąšos ir tiems, kurie gauna dviejų ir tiems laukeliams, kurie gauna visų trijų trąšų. Darbas bandymo laukely labai paprastas. Reikia stengtis visus laukelius vienodai dirbti, t. y. vieną dieną arti, drapakuoti, apakėti ir t. t. Kada žemė paruošta, bandymo laukas išskirstoma į reikiamą skaičių laukelių ir sukalama kampuose kuoleliai. Zuperis ir kalio druska barstoma rudenį, prieš sėjant grūdus, gi saletra barstoma pavasarį.

Pats sunkiausias darbas ateina rudenį, kada javai tenka imti nuo laukų ir kulti. Laukelių javai reik nupiauti visai skyrium, nenuskriaudus gretimų laukelių. Suimti į pėdus javai sustatoma į rikes, o kada jie išdžiūsta, vežama juos namo ir, skyrium iškūlus, pasveriama kiekvieno laukelio grūdai ir šiaudai. Tai padarius lengva apskaičiuoti, kiek kuri trąša davė naudos. Tam darbui atlikti padeda Lietuvių Ūkio Draugija Vilniuje, (Didžioji 12), kuri ūkininkų ir ūk. ratelių prašoma, netik duoda plačių nurodymų, kaip b. laukeliai organizuoti, bet netgi siunčia vieton savo instruktorių.

Vėjas.

Klausimai ir atsakymai.

Ar galima išeit į kunigus be lenkinamos Vilniaus seminarijos?

Ats. Ryme yra 40 kunigams seminarijų, kurių tikslas nutautint ir romanizuot (surymint) būsimus įvairių tautų kunigus, padaryt juos Rymui klusnius kareivius. Į tas seminarijas negalima pastot be Lietuvos ar Lenkijos vyskupų žinios. Vadinas, vilniškiai lietuviai turi stoti į lenkinamą Vilniaus seminariją. Unitų vyskupas Bučys turi savo seminariją, bet stojant reik mokėt kurią slavių kalbą.

Kodėl nepriklausomose, po karo atsiradusiose valstybėse, nėra lengviau gyvent?

Ats. „Kiekviena Europos valstybė po 7—8 metų karo yra sugriuvus, nes kiekviena daugiau padarė, neg jos paprastos jėgos leidžia. Dažnai klausiama, kur dingsta šitie tūkstančiai per karą išaikvoti? Jie suėjo į skrynias 2—3 tūkstančių asmenų, pasinaudojusių visuomenės nelaime", šitaip rašė 1783 m. Francijos laisvamanis Volteras. Pasaulio skolingumas 1713 m. buvo 1½ miliardo dolerių, 1914 m. — 44, o 1920 m. — 250 miliardų dol. Pergalėjusi Vokiečius Francija 1930 m. turėjo skolų 427 miliardus, už ką mokės 21 miliardą procentų, vadinas, beveik visos valstybės pajamos turėtų eit skolų procentams apmokėt sako finansų ministeris Šeron. „Kurią dieną, rasit, bus Aukščiausis Teismas man teist, sakė dabartinis Francijos pirmasis ministeris Tardje, nes Francija niekados nesupras, kad mes, Vokiečius pergalėję, įstūmėm Franciją į bankrotą! (Mat, Tardje yra taikos sutarčių autorius ir Francijos finansų tvarkytojas). Jei šitaip skundžias seniausios valstybės, turtingiausios tautos galva, tai kaip benorėt, kad naujose, neprasigyvenusiose ir neturtingose valstybėse būtų lengva gyvent?... Be skolų savitarpio dovanojimo, be militarizmo (ginklavimosi) panaikinimo—jokios reformos nepalengvins žmonių būvio.

M. M.

POLITIKOS APŽVALGA.

N. Lietuva. Vidaus politikoj didesnių atamainų neįvyko. Po pasikesinimo nužudyti pulk. P. Rusteiką dar labiau pablogėjo visuomenės nusistatymas prieš buvusį ministerių pirmininką Voldemarą, nes žmogžudžiais pasirodė esą jo artimiausieji bendradarbiai ir šalininkai. Studentas Vaitkevičius, ilgą laiką gyvenęs pas Voldemarą, buvęs jo ištikimas saugotojas ir draugas. Valdžios laikraštis „Lietuvos Aidas" del to pasikesinimo daugiausiai kaltina Voldemarą, kviečia visą visuomenę tą valdžios troškimu sergantį asmenį moraliai pasmerkti.

Klaipėdos krašte paaštrėjo lietuvių kova su vokiečiais. Krašto direktoriją sudaryti Klaipėdos gubernatorius pavedė lietuviui, Reizgiui. Klaipėdos krašto seimelis pareiškė naujai direktorijai nepasitikėjimo, gubernatorius seimelį paleido ir paskyrė naujus rinkimus. Sunku dar laukti, kad į naują seimelį patektų lietuvių dauguma, nors Klaipėdos krašta 80 nuošimčių lietuvių gyvenamas. Kelių šimtų metų vokiečių valdymas, nors nenutautino lietuvių, tačiau sugebėjo jiems tiek įkvėpti vokiečių dvasios, kad atvadavus kraštą daugelis lietuvių, tebekalbančių lietuviškai, rinkimuose balsuoja už vokiečių sąrašus. Nežiūrint tikybos skirtingumo (Klaipėdos krašto lietuviai liuteriai), vis tik jau daug lietuvių pradeda suprasti, kad jiems reikia eiti išvien su Didžiosios Lietuvos lietuviais, o ne vokiečiais. Dar keliolikos metų tereikia ir Klaipėdos krašto seimely be abejo, bus lietuvių dauguma.

Laikraščiai skelbia, būk Lenkijos valdžiai pasiūlius N. Lietuvos vyriausybė sutikusi vesti su lenkais tiesiogines derybas kai kuriais ekonominiais ir susisiekimo klausimais, ypač palinijo judėjimo klausimu.

Lenkija. Įvyko atamainos vyriausybėje, jos priešaky atsistojo pats maršol. Pilsudskis, kuris ir lig šiolei jau 4 su puse metų iš tikrųjų valdo Lenkiją. Tapęs premieru marš. Pilsudskis jam įprastu stiliumi padarė pareiškimą spaudoj, kuriame smarkiai išbarė seimo narius, pasisakė, kad jo svarbiausias uždavinys būsiąs pakeisti valstybės konstituciją. Po tokio marš. Pilsudskio pareiškimo daugelis laukė, kad jis paleisiąs seimą, tuo tarpu rinkimų nedarysiąs ir paskelbsiąs dekreto keliu naują konstituciją. Tačiau konstitucijos laužyti p. Pilsudskis neišdrįso. Seimą prezidentas, kaip tai įstatymai leidžia jam daryti, paleido, naujus rinkimus paskyrė įstatymais numatytu laiku, nepakeitė dargi rinkimų tvarkos. Visi suaugę valstybės gyventojai, demokratinės tvarkos laikantis, galės dalyvauti rinkimuose ir per juos pareikšti savo valią. Vyriausybė, žinoma, dės visas pastangas, kad valdžią remiančios partijos laimėtų rinkimus, rūpinsis kiek galėdama ardyti valdžiai priešingas partijas ir kliudyti joms pravesti daugiau atstovų, bet visa tai vargiai duos vyriausybei palankią daugumą seime. Kokio nustatymo rinkimams turime mes lietuviai laikytis, apie tai parašysime kitame numeryje.

Varšuvoj pereito mėnesio pabaigoje įvyko Lenkijos, Latvijos, Estijos, Rumunijos, Jugoslavijos, Bulgarijos, Vengrijos ir Čekoslovakijos valstybių atstovų agrarinė (žemės ūkio reikalais) konferencija. Priimta keletas rezoliucijų, kuriose nurodytos priemonės, kaip pagerinti sunki dvarininkų ir ūkininkų padėtis, padidinti pasikeitimas žemės ūkio gaminiais, sumažinti muitai, pakelti kainos.

Vokietija. Vokietijoj taip pat paleistas parlamentas ir neužilgo įvyks nauji rinkimai. Dešiniosios buržuazinės partijos jungiasi, daro vadinamus blokus, kad nugalėti socialistus, už kuriuos Vokietijoj lig šiolei balsuodavo 10 milijonų gyventojų. Rinkimams smarkiai ruošiasi ir komunistai, kurie Vokietijoj yra labai mažai varžomi; jie, kaip ir anksčiau gali surinkti apie 3 milijonus balsų. Jei rinkimus laimėtų demokratai ir socialistai, dešinieji pasiryžę yra vykdyti savo diktatūrą, parlamentą visai pašalinti, bet kai reikės tuos sumanymus vykdyti, vargiai jie išdrįs tai daryti, nes demokratija Vokietijoj yra stipri, turi tvirtus pagrindus.

Daug triukšmo visoj Europos spaudoj, ypač gi lenkų ir prancūzų, sukėlė vokiečių ministerio Treviranus'o kalbos, kuriose jis pareiškė, kad vokiečiai nenorį pripažinti Vokietijos rubežių su Lenkija, ypač gi vadinamo koridoriaus, jungiančio Lenkiją su Baltijos jūra. Visi lenkų politikai be pažiūrų skirtumo tomis kalbomis labai pasipiktino, darė mitingus ir demonstracijas prieš vokiečius. Kova tarp lenkų ir vokiečių paaštrėjo ir bijoma, kad ta kova ateity neprivestų prie karo.

Pietų Amerika. Peru ir Argentinos respublikose vyksta revoliucijos; dėliai sunkios ekonominės padėties ir diktatoriškų valdovų užsimojimų liaudis sukilo prieš valdžią. Peru respublikoj nuvertė prezidentą, pastatė naują valdžią, Argentinoj tuo tarpu revoliucinį judėjimą valdžiai pavyko numalšinti.

Tautų Sąjunga. Tautų Sąjungos visumos posėdžiai prasidės šiomis dienomis. Laukiama įdomių klausimų svarstymo, ypač Briando Paneuropos projekto. Lenkų-lietuvių ginčas tur būt vėl bus atidėtas.

Mažumų kongresas. Rugsėjo pradžioj įvyko Genevoj (Šveicarijoj) Europos tautinių mažumų kongresas. To kongreso nutarimai dar spaudoj nepaskelbti. Kongrese dalyvauja Laik. Vil. L. K-to pirm. K. Stašys.

Politikos supratimo raktas.

Straipsnis diskusinis.

Red.

Prašau skaitytojų nesibaidyt neįdomia straipsnio antrašte: kalbėsiu apie dalykus, kurių žinojimas yra būtinas kiekvienam norinčiam suprast mūsų laikų politiką. Kalbėsiu apie dalykus daugelio bijomus kalbėt, kalbėsiu apie keikiamus bolševikus, jų nekeikdamas.

Kaip bus su bolševikais?—štai klausimas, kurs tryliktus jau metus visus rūpina: vyriausybes ir bažnyčias, partijas ir atskirus asmenis. Darbo žmonėms ir kapitalistams nėra rūpesnio didesnio. Vieni viltingi, kiti baimės pilni žiūri į Rusiją, klausdami: kada Rusijos gaisras užges? kada gaisras kitur persimes?

Šiandien čia noriu įrodyt, kad Rusijos gaisras yra neužgesinamas. Tą jau daugelis supranta, tik bijo pasakyt. Lenkų „Vyzvolenie" partijos laikraštis Tydzień, labai priešingas komunizmui, šitaip aiškina, kodėl nežlunga bolševikų tvarka:

Bolševikams lig šiol vienas dalykas tepavyko, bet už tat didis dalykas ir lig šiol jokios kitos val-

džios neįstengtas: bolševikai įtikino gyventojus, jog visa kas Rusijoj daros, net sopuliai skaudžiausi ir skurdas baisiausis kilsta ne per išnaudojimą (kaip „buržujų valdomose šalyse!"); parodė žmonėms, kad iš jų vargo ir neturto netunka jokie ponai. Iš tokio tikėjimo daros tas, kad valdomieji tampa valdantiesiems atlaidesni. Tas atlaidumas didėja jaučiant valdžios *saviškumą* (saviškiai žmonės, plikšai plikšus valdo...) *Žmonių* valdžia valdomuosius daug daugiau gali spaust, didesnių aukų ir pastangų reikalaut, negu svetima valdžia, arba kuri žmonių jaučiama kaipo svetima esanti. Jau valdytojų kalbos saviškumas labai didina žmonių atlaidumą, o ką bekalbėt, kai valdytojai ir valdiniai ne vien vienodu kalba liežuviu, bet ir vienodose gyvena sąlygose. Rusijoj vos 4000 bėra žmonių, kurių metinis uždarbis didesnis per 12 tūk. rublių (6 tūk. dolerių), o prieš revoliuciją tokių turtingų buvo, rasit, kokie 4 miljonai. Rusijos miestai yra visiškai suproletarinti. Rusijos miestai dabar atrodo lygu Europos miestų priemiesčiai, kai fabrikai paleidžia darbininkus į gatvę: visi menkai apsidarę (bet visi lygiai), menkai pavalgę (bet visi vienodai menkai, išskyrus pačias valdžios viršūnes). Užsienio diplomatai pasakoja, kad poniškai apsidarius esą *drovu* pasirodyt Maskvos gatvėj...

O tokios proletariškos išvaizdos esanti ir visa valdžia, ne tik iš paviršiaus, bet ir tikrumoj. Rusų valdžia yra žmonėms saviška ne vien dėlto, kad Stalinas dėvi prastais rūbais ar ilgais aulais, (juk ir Lenkų ministeris prezidentas Vitos buvo be kaklaryšio!) bet valdžia dėlto saviška, kad jai rūpi proletarišką valdžios pobūdį sutvirtint ir išplėst. Gana bus pasakius, jog pusė direktorių yra darbininkai nuo varštoto (tokie naujieji vadinas raudonaisiais direktoriais, atskirimui nuo senųjų baltarankių). Net į diplomatiją įterpiami darbininkai. Nekalbame čia, ar tiems raudoniesiems direktoriams sekasi fabrikai valdyt; valstybės ūkiui, rasit, jie pakenkia, bet bolševikų politikai neabejojamai jie naudingi: tas apšviestų darbininkų kišimas į aukščiausias vietas sustiprina žmonėse valdžios saviškumo jausmą, žmonės pamato, kad valdžia ir valdiniai yra iš to paties molio, o toks pajautimas yra kiekvienos valdžios stiprumo pagrindas. Bolševikų valdžia gali klaidų daugybę pridaryt, žmonės dėl to jos nenuvers, nes išmano, jog nuverstųjų saviškių vietą užimtų svetimi. Žiūrėdami to saviškumo pajautimo, mes nerasime pasauly tvirtesnės valdžios už bolševikų — šitaip baigia Tydzień, buvusio lenkų ministerio Tuguto savaitraštis.

Vadinas, kad ir kokios nelaimės, nepadarys Tarybų valdžiai galo dėlto, kad tai yra *Tarybų* valdžia. Rusijoj yra apie 77 tūk. tarybų (kiekviename kaime, fabrike). Vadinas, visi kaimų ir fabrikų darbo žmonės (buvusius ponus ir popus išskyrus) renkasi kuo dažniausiai ir komunistų agitatorių vadovaujami tvarko (teisingiau sakant, mokosi tvarkyt) fabriką, kaimą, miestą. Negana, kad visi tų tarybų įgaliotiniai yra rinktiniai, bet dar kiekvienu laiku yra *atšauktini;* Rusijoj ne taip, kaip kitur, kur žmonių atstovai ir valsčiaus tarybų nariai esti išrenkami 3—5 metams; Rusijoj nepatikusį įgaliotinį rinkikai gali visados atšaukt ir kitą išrinkt. Tokiai tvarkai esant, rusams atrodo, kad jie yra visagaliai, nors visagaliais tėra komunistų partijos agitatoriai, kurie štai jau 13 metai, moka (duonos pritrūkus) žodžiais, pažadais minias tenkint: pilvus susiveržę rusų darbininkai per 13 metų įstengė netik savo ponus nukelnėt, bet ir darbininkus tiek patenkint, kad ir svetur daug atsirado tokios tarybiškos santvarkos šalininkų.

Jei negalima rusų minioms atimt saviškumo pajautimą jų tarybiškos valdžios, tai tuščios bus pastangos bolševikų valdžią nuverst.

N. K.

KORESPONDENCIJOS.

Pašaminė, Kaltinėnų valsč. Jau dauguma buvusių sodžiaus gyventojų išsiskirstė viensėdžiais. Iš šalies žiūrint atrodo, kad kiekvienas ūkininkas dabar darbštesnis ir linksmesnis. Mat, einant į naują gyvenimą yra ir naujo ūpo, o geresnio rytojaus viltis skatina imtis darbo visomis keturiomis. Pagalios ir pačių kasdieninių sąlygų pagerėjimas veikia į žmogaus savyjautą. Su pakrypusiomis sodžiaus pirkelėmis (kai kur net dūminėmis) teko atsisveikinti visiems amžiams. O viensėdžiuose jau sparčiai statoma plačios, erdvios trobos, su prieangiais („gonkais", kaip pas mus vadina), šen ten taisoma virtuvinės plitos, grindžiama medinės grindys, žodžiu—žengiam pirmyn. O tai ir ūpą kelia.

Tik vienas vargas mus šiemet ištiko. Bekrutėdami apie trobėsių nešiojimą į viensėdžius, žmonės negalėjo laiku nušienauti pievų ir atidėjo tą darbą po rugiapiūtei. Tuo tarpu užėjo didelės liūtys ir patvindė daugelį dar nepiautų pievų. Vietomis ir rugiams negalima bus priruošti dirvos, nes laukai paskendo vandeny, o kai kur taip plūdurioja ir bulvės. Žmonės dejuoja, bado prisivengdami. Tokių lietų mūsų apylinkė jau senai nėra mačiusi.

A. Ūkininkas.

Zabarnykai, Braslavės apskr. Sodžius susiskirstė į kolonijas ir ūkininkų materialinė padėtis dabar daug geresnė. Kai kurie netgi neturi kur vežti vasarojaus del stokos vietos kluonuose.

Tautybės atžvilgiu visi lietuviai, bet susipratimas menkokai stovi. Įsisteigęs 1927 metais šv. Kazimiero Draugijos skyrius apsnūdęs, skaitykla visai neveikia. Iki šiol nepadaryta nei vieno visuotino susirinkimo ir skyriaus valdybos nariai pamiršo jauberods savo titulus ir jiems pavestas pareigas.

1924 m. įsteigta „Ryto" l. mokykla gyvuoja iki šios dienos. Dabar ją lanko virš 30 vaikų. Kas pažymėtina — mokyklon eina sugudėjusio Brazdeliškės sodžiaus vaikai, nors į lenkišką mykyklą jiems arčiau.

Gaila, kad „Kultūros" draugija nepasirūpina čia įsisteigti skyriaus. Negi lauksime, kol šv. Kazimieras susimanys veikti. O laikas bėga; jaunimą gundo degtinė, kortos. Ir miestelio „Koło młodzieży" vilioja lietuvius visokiais pažadais.

Užtat L. Ūkio Draugijos ratelio veikimas pagirtinas; dažnai daro susirinkimus, išrašo vagonais mineralines trąšas, sėklas. Žodžiu — dirba. Pernai buvo užvesti trys bandymo laukeliai: rugių, kviečių ir pievų, šiemet—2 pašarinių burokų ir vienas morkvų. Laukeliai davė gerų rezultatų, tik morkvų nepavykęs, bet, rodos, del menkos priežiūros.

Labai gaila, kad L. Ūkio draugija neišgali dažniau atsiųsti pas mus ūkio srities instruktorių su paskaitomis ir nurodymais. Ypač dabar, pradedant

ūkį naujais pamatais (kolonijose), svarbu išmokti ir naujai ūkininkauti. Ir jeigu Vilniaus ponai vietoj „kinų", kur rodo šv. Juozapą ir kitų šventų gyvenimus, siųstų mums į sodžių ūkininkystės mokytojų — naudingiau būtų. Svarbu ekonominiai sustiprėti, tada dvasiniai stiprėsime savaimi. O apie šv. Juozapą mes ir iš pamokslų sužinom ir maldaknygėse pasiskaitom. *Klausiukas.*

N. LIETUVA.

Vytauto Didžiojo šventė. Kaip žinoma, šie 1930 metai Lietuvos yra pašvęsti Vytauto Didžiojo atminimui. Išlydėtas iš Kauno liepos mėn. Vytauto Didžiojo paveikslas jau baigia savo kelionę. Dabar visa Lietuva ruošiasi iškilmingai švęsti rugsėjo mėn. 8 dieną. Tą dieną numatomi dideli paradai, Vytauto vėliavos pakėlimas, paskaitos, akadėmijos ir eilė kultūrinių pramogų. Iškilmių programai aptarti Vytauto Didžiojo Komitetas rugsėjo 2 d. buvo sukvietęs visų organizacijų ir tautinių mažumų atstovus.

Atentatas. Š. m. rugpiūčio mėn. 19 dieną Kaune įvyko pasikėsinimas nužudyti kriminalinės policijos direktorių plk. Rusteiką. Du studentu J. Vaitkevičius ir A. Pupaleikis pasikvietė p. Rusteiką „Kontinento" viešbutin neva svarbių konfidencinių žinių papasakoti ir ten, surišę, padarė jam 5 žaizdas virtuviniu peiliu. Bebėgančius iš žudynių atentatininkus, policija suėmė. Pakeliui Vaitkevičius revolverio šūviu sužeidė besivejantį paskui žydą Kravecą. Tardymas susekė, kad puolikai pavartoję peilius norėdami išvengti triukšmo, kurį sukeltų šaudymas. Sąryšy su atentatu suimta Kaune ir provincijoj apie 20 žmonių, „Geležinio Vilko" narių ir simpatikų, o prof. Voldemaro tremimo vietoje, Plateliuose, sustiprinta tapo sargyba. Laikraščių pranešimu plk. Rusteikos sveikata jau gerėjanti.

Derybos su latviais. Nuo rugpiūčio mėnesio vidurio Kaune Lietuvos ir Latvijos delegacijos veda derybas del prekybinės sutarties sudarymo. Iki šiol šitų dviejų valstybių prekybiniai santykiai buvo tvarkomi remiantis provizorine sutartim, sudaryta dar 1921 metais. Svarbiausias derybų tikslas esąs nustatyti gaminių rūšys, kuriomis besiderančios pusės viena su kita prekiausiančios, sumažinti muitai, panaikinti vizos ir kt. Kaune ir Rygoj tikima sekminga derybų pabaiga.

Seniausias lietuviškas raštas. Vienos Kauno bažnyčios pastogėj, besirausiant suverstuose senuose dokumentuose ir knygose, atrastas tapo seniausias (XVI amž.) lietuvių raštas—vyskupo Giedraičio testamentas. Rankraščio keturi puslapiai.

Pralotas Olšauskas gailisi. Pr. Olš. pasiuntė Valstybės prezidentui jau antrą prašymą pasigailėti, kuriame pasižada toliau dorai gyventi. Matyt, tuo pačiu prisipažįsta iki šiol nedorai gyvenęs.

Katalikų Koperatyvų Centro likvidacija, prasidėjusi dar 1928 m., galutinai šiomis dienomis priėjo galą. Labai nukentėjo visi, kurie Kat. K. C. buvo paskolinę pinigų, nes konkurso komisija neįstengė daugiau, negu po 50% jiems priklausančių sumų iš bankrotų išveržti. Likusieji pinigai nuėjo matyt visokioms krikščionių demokratų organizacijų subsidijoms ir ateitininkų stipendijoms, kuo Kat. Kop. Centras ypač buvo duosnus. Darant knygų reviziją susekta įvairių klastų ir kombinacijų, todėl tikimasi, kad likvidacijos epilogas pereisiąs į Apygardos teismą.

Birutės diena. Šių metų rugpiūčio mėn. 15 diena visoj Lietuvoj plačiai buvo minima, kaipo kunigaikštienės Birutės diena.

Revizitas. Nesenai trys Lietuvos lėktuvai buvo nuskridę Maskvon S. S. S. R. laivyno revizituoti. Lietuvos lakūnai iškilmingai priimami viešėjo ten keletą dienų.

Lietuvos socialdemokratų nusistatymas Vilniaus klausimu. Sąryšy su nesenai paskelbtu „Robotnik'o" redaktoriaus Niedziałkowski'o pasikalbėjimu Vilniaus klausimu su čekų laikraščio „Lidowe Nowiny" bendradarbiu, liet. socialdemokratų organas („Socialdemokratas") rašo:

„P. Niedziałkowski P. P. S. vardu pareiškė, kad socialistai Vilniaus klausimą laiką išspręstu, Lietuva galinti remtis tiktai istorijos argumentais, bet etnografišku atžvilgiu Vilniui neturinti jokių teisių. Ta proga „Lietuvos Aidas" mus klausia, kokios palieka viltys laisvu noru susitarti su Lenkijos demokratija.

Neatsakome už tikslų Niedziałkowski'o minties pakartojimą. Jeigu gi jis taip suformulavo P. P. S. nusistatymą Vilniaus klausimu, randame reikalinga priminti jam ir lietuvių visuomenei, kaip tas klausimas spręsta, šiaurės—rytų Europos valstybių socialistinių partijų konferencijoj Berlyne, 1927 metų 17 ir 18 gruodžio ir koks ten priimta nusistatymas. Ten dalyvavo pats Niedziałkowski's ir Diamand'as. Toj konferencijoj lietuvių socialdemokratų partijos atstovai griežtai pareiškė, kad dabartinę Vilniaus krašto padėtį laiką smurto aktu, Želigovskio avantiuros padarytu, kad Vilniaus klausimą laiką neišspęstu, kad vienintelis būdas taikos keliu jis išspręsti—patiems Vilniaus krašto gyventojams duoti galimybės pasisakyti del savo valstybinio priklausymo visai laisvo apsisprendimo sąlygose.

Klausimą diskutuojant konferencija priėmė rezoliuciją, kurioj apie dabartinę Vilniaus krašto padėtį pasakyta: „konferencija pritaria tautų apsisprendimo teisei, kuri iki šiol nebuvo taikoma Vilniaus krašto atžvilgiu. Ta teisė yra vienintelė, kuria remiantis sprendimas patenkintų visas, Vilniaus krašte gyvenančias tautybes".

Tuo būdu Berlyno konferencija patvirtino, kad Vilniaus klausimas nėra išspręstas. Be P. P. S. atstovų, konferencijoj dalyvavo aštuonių valstybių socialistinių partijų atstovai, pirmininkaujant socialistinio internacionalo atstovui Fridrikui Adleriui. Konferencijos rezoliucijai pritarė ir P. P. S. atstovai.

Jei laikraščiai teisingai paduoda Niedziałkowski'o pasisakymą Vilniaus klausimu, tai jis turi labai blogą atmintį". (Versta iš „Kurjer Wileński").

Turnyrai. Nesenai Kaune įvyko Pabaltijos valstybių: Lietuvos, Latvijos ir Estijos futbolo turnyras, kurį laimėjo Lietuva; dabar eina tarptautinės teniso rungtynės.

KRONIKA.

Paminklas Vytautui Didžiajam. Kadangi Vilniaus kurija atsisakė leisti įmūryti Vytauto Didžiojo sarkofagą Vilniaus bazilikoje (katedroje), L. Vytauto Didžiojo Komitetas nutarė pastatyti jam paminklą šv. Mikalojaus bažnyčioj. Tas reikalas pavesta

3 asmenų komisijai, kurion įėjo: Dr. D. Alseika, kun. prof. P. Kraujalis ir p. K. Stašys.

Mokslo metų pradžia. Vidurinėse mokyklose mokslas prasidėjo rugsėjo 3 dieną. Vytauto Didžiojo gimnazijon įstojo daugiau 60 naujų mokinių. Del didelio mokinių skaičiaus pirmos klasės būsiančios dvi: *a* ir *b*. Taippat ir aštunta klasė šiemet skaitlingesnė už pernykščią, nes joje virš 50 moksleivių.

Šį mėnesį sueina lygiai 15 metų nuo Vytauto Didžiojo gimnazijos įkurimo, kuri tuomet vadinosi: *„J. Basanavičiaus, M. Biržiškos ir P. Gaidelionio Vilniaus Lietuvių Gimnazijos Kurso Pamokos."*

Plačiau apie mūsų švietimo reikalus parašysime sekančiame numeryje.

„Kultūros" d-ro J. Basanavičiaus vardo pradedamoj mokykloj (Vilniaus g. Nr. 28 b. 32) pamokos jau prasidėjo. Vaikų įsirašė daugiau 20, bet sąrašas dar neuždarytas ir norintieji gali dar vaikų įrašyti. Mokyklos vedėja p. P. Tamulevičiūtė Kuratorijos jau patvirtinta, tikybą, kaip ir pernai, dėstys kun. N. Pakalka.

Mums labai malonu, kad „Kultūros" mokykla sekmingai pradeda mokslo metus. Toks žymus įrašytų vaikų skaičius rodo, kad Vilniaus lietuviai tėvai vertina tą gerai vedamą pedagoginiu ir tautiniu atžvilgiu mokyklą ir blogos valios nerimtų žmonių skleidžiamomis paskalomis ir šmeižtais netiki.

Svečias amerikietis. Š.m. rugpiūčio m. 29 d. Vilniun atsilankė Kalifornijos Universiteto (Los Angelos) profesorius p. *Malbone Watson Graham* su ponia.

Šią vasarą jis lankėsi mokslo tikslais Suomijoj, Rusijoj, Estijoj, Latvijoj, N. Lietuvoj ir Lenkijoj, rinkdamas medžiagą savo paskaitų iliustracijai apie naujai susikūrusias bei atgimusias valstybes.

Vilniuje jis apsilankė Lietuvių Poliklinikoj ir D-rės V. Alseikienės ūky.

Profesorius ypač domėjosi etnografiniais ir kultūriniais šio krašto reikalais ir yra parodęs lietuviams didelio palankumo.

Jungtuvės. Šiomis dienomis įvyksiančios liaud. mokytojų p-lės Anastazijos Kvietinytės su p. Eidukoniu Povilu jungtuvės. Ta proga redakcija linki jaunavedžiams kloties jų naujam gyvenime.

D-ras A. Damaševičius Vilniuje. Žinomas prieš karą Vilniaus lietuvių veikėjas, vienas darbininkų judėjimo vadų, D-ras Andrius Damaševičius nesenai buvo apsilankęs Vilniuje. Jo nuosavybėje yra namai Gimnazijos gatvėj Nr. 4, kur dabar Lietuvių Mokslo Draugijos butas.

Vargas su „opinija". Daugeliui netvirtinamų lietuvių liaudies mokytojų, nerandant uždarbio mieste, tenka gyventi sodžiuje. Kartais jiems pasitaiko paruošti privačiai ūkininkų vaikų gimnazijon. Tokiais atvejais visuomet uoli policija „pagauna" b. mokytoją bemokinant ir surašo vieną kitą protokolą neva už slaptą mokytojavimą. Ir nežiūrint, kad vėliau teismas dažnai atmeta tokį policijos įskundimą ir kaltinamąjį išteisina, administracinės įstaigos skaito jau tokį asmenį suteršta opinija ir atsisako jam duoti „świadectwo moralności" (moralumo pažymėjimas). O be to liudymo nei laikyti egzaminų, nei mokytojauti, nei stoti universitetan negalima (jei tarp mokymosi gimnazijoj ir universiteto buvo protarpių). Panašaus vargo turi dabar buvę V. D. gimnazijos mokiniai, A. Vidžiūnas ir K. Stacevičius, kurie ketina stoti Vilniaus universitetan.

Miesto taryba. Nors Vilniaus m. tarybos kadencija jau pasibaigė, tačiau paskelbus rinkimus į Lenkijos Seimą ir Senatą tikimasi, kad tarybos darbuotė būsianti pratesta vieneriems metams.

Karo lengvatos amatininkams. Visiems amatų mokiniams karo tarnyba bus atidedama vieneriems metams. Norintieji tomis lengvatomis pasinaudoti, privalo duoti prašymą savo P. K. U., pridėdami cecho ar amatų rūmų (Izba rzemieślnicza) pažymėjimą.

Dei p. Patapavičiūtės. „Lietuvos Žinių" 189 numery aptinkame žinutę („Lietuvaitė šalinasi lietuvių"), kur rašoma, kad Varšuvos konservatorijos mokinė, p. A. Patapavičiūtė ėmusi vengti lietuvių visuomenės. Šitoji žinutė tikrenybei neatatinka, o labai skriaudžia jauną mūsų dainininkę. Kiek mes iki šiol p. Patapavičiūtę pažįstam, ji netik neparodė kokio nors nepalankumo lietuviams, bet atvirkščiai— atvykdama Vilniun atostogų lankydavosi lietuvių šeimynose ir dainavo privačiuose ir viešuose lietuvių koncertuose.

Nauji studentai. Kiek teko patirti, daugelis šių metų V. D. gimnazijos abiturientų stoją Medicinos fakultetan. Be to nemažas skaičius būsiąs teologų, agronomų ir humanitarų. Neteko girdėti ką nors stojant farmacijon, vykstant politechnikon ar veterinarijon. Tos srities darbininkų šiam kraštui labai reikia. Beto šiemet kaž kaip vengiama teisių fakulteto. Mat, pernai teisėse profesoriai labai kirtę per egzaminus (pv. iš šimto laikančių — išlaikydavę be pataisų tik 13 — 14); tai atbaido naujus kandidatus. Bet, kas blogiausia, nieks berods neketinąs vykti sodžiun mokytojauti.

Nuvėsusios Naujienos.

Pragyvenimo minimumas. Yra išrasta, jog 1 žmogui norint žmoniškai pragyvent, reik išleist kas mėnuo 150 auksinų, (toks yra pragyvenimo *minimumas*). Iš 100 uždarbiaujančių Lenkijoj žmonių 82 uždirba mažiau per 150 auk. mėnesy. Tik 18 iš 100 piliečių yra sotūs ir apsidarę, o 5173 asmenys per daug uždirba, nes po 1000 auks. mėnesy kiekvienas.

Rytiečių tormių tirt šią vasarą buvo atvažiavę į Vilniaus kraštą Dorpato universiteto docentas *Arumaa* ir Leipcigo univ. profesorius *Gerulis*. Estų mokslininkas 3 mėn. darbavos L. Mokslo Draugijos knygyne ir 3 savaites važinėjo po Vilniaus kraštą.

Dvi operos iš Lietuvos būtovės pasirodė nesenai lenkų knygynuose: Joteikos *Zigmuntas Augustas* ir Želenskio *Konradas Valenrodas*.

Vyslos stebuklas. 1920 m. VIII. 15 mūšis ties Varšuva buvo išpranašautas Dievo tarnaitės Vandos Malczewskos, kuriai šv. Panelė pareiškusi, kad jos mirtąją dieną (15 VIII) jos užtarimu lenkai pergalėsią baisingą savo priešą — šitaip rašė 1929 m. *Polska*, Varšuvos Metropolijos kurijos organas. — Tas pranašavimas per 50 metų stiprino dvasią lenkų katalikų, o galiausiai išsipildė P. Marijos Dangaus ėmimo dieną 1920 m. Šitoks kunigų laikraščio filosofavimas labai nepatinka kitiems to mūšio didvyriams.

Varšuvos generolų ginčas vis dar nebaigtas, vis dar nežinia, katras pergalėjo 1920 m. bolševikus: Sikorskis ar Pilsudskis? Norint apeit Varšuvą iš užpakalio (pro Plocką, Pultuską ir Modli-

ną), rusams reikėjo sumušt Sikorskio armiją, tuos kelius pastojusią. Raudonųjų vadas Tuchačevskis to nepajėgė padaryt, nors prieš 3½ Sikorskio divizijas, turėjęs 2 kavalerijos ir 12 pėstininkų divizijų. Kai 16 rugpiūčio Pilsudskis pradėjo kontrataką, jau žinota, kad rusams nepavyko užpakalinis Varšuvos apėjimas, o iš pryšakio Tuchačevskis rimtai kautis nenorėjęs.

1920 m. pavasarį Prancūzija lenkams atsiuntė 327 tūks. šautuvų, 2800 mitraljezų, 48 tūk. revolverių su 518 mil. šovinių, 1494 armotas su 10 mil. šovinių, 291 lėktuvą, 250 autų, 400 tūk. apsiaustų, 655 tūk. pavilkinių, 540 tūk. kelnių, 780 tūk. porų, kitokių apdarų, 830 tūk. marškinių 226 tūk. antklodžių, 292 tūk. maišų, 1.588.000 apatinių kelnių, 4500 ratų. Pinigų paskolino Prancūzija Lenkams 1920 m.— 400 mil. fr., 1921 m. vėl 400 mil., po to dar 600 mil. fr. (daviniai iš D'Etchegoyen knygos Pologne... Pologne!...)

Kaip lenkint pakraščius? Apie tą rašo Oświata Polska, siūlydama tarp kitų priemonių šias: 1) primest lotynų raidyną rusinams ir gudams, 2) mokytojais skirt susivedusius asmenis, nes panos mažesnę darančios įtaką valstiečiams, 3) kunigams algas mokėt, kad nebeimtų iš žmonių už religinius patarnavimus (lig šiol kunigai vikarai nė 100 zl. negauną algos mėnesy), 4) ypatingai globot „okolicas", „plikbajorių" gyvenimas.

Lenkai mus ramina. „Lietuviai užmiršta apie tą, kad nors Lenkijos naudai ir jos prestižo benefisui ir garbei yra praradę Kastiuškas, Reytanus, Traugutus, toliau Mickevičių, Sienkevičių, Norvidą, Orzeškienę, Domeiką, Chodzką, Odyncą, Karlavičių, Moniušką ir t.t. tai šeip teip Vokiečių naudai Lietuva prarado... Kantą, o Rusijos naudai ...Dostojevskį, abejų iš lietuvių šeimų besivedinančių — rašo lenkų publicistas Nowaczyński, bet iš to mums menkas nuraminimas.

Netiesioginių mokesnių pajamos. Lenkijoj tokios: nuo druskos 45 mil., taboko 390 mil., degtukų 9 mil. spirito 418 miljonų, cukraus 84 miljonai ir nuo loterijų traukimo 11 mil. zlotų.

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Patamsių galybė. Netoli Afrikos pakraščių, vakaruose, yra stebuklingai gražios Kanorėlių salos. Čia nuolat viešpatauja šiltas, gražus neperkarštas oras ir amžinas pavasaris. Tai tikras žemės rojus. Taigi šitame rojuj, mieste Las Palmas (palmių miestas) įvyko prieš porą savaičių šiurpus atsitikimas. Jau keli metai čia gyveno atvykęs nežinia iš kur spiritistas, — žmogus, kurs tam tikru būdu, žinoma, už pinigus, neva susisiekdavęs su dvasių pasauliu. Daug net inteligentų, mokytų žmonių įtikėjo šituo apgaviku ir pradėjo mokytis pas jį susisiekti su dvasiomis. Vieno iš šitų mokinių sunkiai susirgo vaikas ir gydytojas rado pas jį šiltinę. Apakinti tėvai pirmiausia kreipėsi pas spiritistą ir šis pasakė, esą vaikas vis tiek mirsiąs. Gydytojų nereikią, nes gydymas tik pasunkinsiąs jo dvasiai. Kvaili tėvai paklausė apgaviko, ir vaikas mirė kančiose, be gydytojo pagalbos. Vos tik palaidojo nelaimingi tėvai sūnų, kai spiritistas pasisiūlė susisiekti su jo dvasia; Per seansą (taip vadinami spiritistų apgavikiški veiksmai, per kuriuos jie neva susisiekią su dvasiomis) spiritistas pareiškė, esą mirusio vaiko dvasia kenčianti baisius kentėjimus čyščiuje ir jam išgelbėti reikalinga, kad kas nors iš šeimynos mirtų už jį baisia mirtim. Kitaip vaiko dvasia besikankinsianti čyščiuje dar daug metų. Be to, šeimoj gyvenąs velnias, kurį irgi tik tokiu būdu esą galima išvyti. Ir šitiems prasimanymams visi šventai patikėjo. Ilgai tartasi, kam mirti, kad išgelbėti mirusio dvasią iš čyščiaus ir pravyti velnią iš šeimos. Pagaliau vyresnioji duktė sutiko mirti neva šeimos gerovei. Pirma visi ilgai meldėsi bažnyčioj ir išgėrė visą pašvęstą vandenį prie durų. Sugrįžę namo tėvai, broliai, seserys ir keli tolesni dalyvavusieji visame dalyke giminės, surišo nelaimingą mergaitę ir pradėjo basliais laužyti jai rankų ir kojų kaulus. Pajutę kažką negero, kaimynai pranešė policijai. Įsilaužiusi namuosna policija rado tik baisiai sudaužytą sutriuškintais kaulais, išbadytomis akimis, ražančiais apsuktą mergaitės lavoną. Žmogžudžiai, atlikę savo baisų darbą, buvo vėl išėję bažnyčion melstis, kur visi buvo suimti ir padėti kalėjiman. Sučiuptas taipogi ir visų šitų nelaimių kaltininkas, apgavikas spiritistas. Visus juos laukia atatinkama bausmė.

Šitoks atsitikimas visus sukrėtė šiurpu ir parodė, kaip, nepaisant viso švietimosi, dar tamsūs yra žmonės.

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS.

Laikinasis mūsų laikraščio redakcijos ir administracijos adresas: Wilno, Dominikańska 13, Księgarnia M. Szlapelisowej. Ten prašome kol kas siųsti laiškus ir prenumeratą.

Už leidėją ir atsak. redaktorių **Aleksandras Birinčikas.** „ZORZOS" spaustuvė, Vilniuje.